

gamle Samfund og se, hvorledes den store Virksomhed der samlede sig under den enkelte Mand, og hvorledes han stod som Familiens Hoved og hævdede sig der overfor al den Virksomhed, der maatte udfolde sig; thi vi havde jo ikke den Gang Fabriks- og Haandværksvirksomhed, men Virksomheden maatte ske indenfor Mandens egen Kreds. Om der nu ad denne Vej, som vi her slaa ind paa, kan dannes Mænd, bliver et Spørgsmaal. Vi have hørt, at dette Spørgsmaal længe har staaet paa Dagsordenen i England, men England har ogsaa længere Ovelse end vi i at opfores selvstændige Mænd; om de kunne bære det, er et andet Spørgsmaal. Jeg har imidlertid — og det er netop derfor, at jeg har begjært Ordet — ved dette første Skridt, der gjøres, villet reise dette Spørgsmaal for at vise, at vi her staa paa en Skillevei imellem at udvilde Samfundet i to forskellige Retninger. Jeg vilde meget hellere end at gaa i en saadan Retning som den, der nu er slaaet ind paa, ønske, at der paa andre Maader i Samfundet gjordes Noget for at lette den enkelte Mand Veien til at blive en selvstændig Mand i Samfundet. Hvilke Maaderne dertil ere, ligger ikke i dette Forslag, og derom kan jeg ikke udtale mig, men jeg vil føie en Trost til, hvis vi virkelig skulde gaa denne Vej, Trosten ligger deri, hvad der ogsaa er et Tidens Kjendetegn, men hvad Mange overse, — at hvis der skal være et stort Centralisations-system, der indfører et Formynderskab, saa bliver det — lad mig kalde det med et fremmed Ord — ligefrem brutalt, saa bliver det haardt at høre sig for Nogle, der ikke mere kunne kaldes Ens Egne; men netop her er Tidens Udvikling i den Retning, at det Tilsyn, der skal øves, skal øves af dem, som man kender, af Ens Egne, og derfor er Fordringen i Tiden netop at sondre Samfundet i mindre Dele, fordi de mindre Dele bedre kunne overses af dem, der leve paa det enkelte Strøg, og de Raagjældende mindre kunne føle sig saarede derved, at de underkaste sig en Kontrol, der udøves af deres Egne, fremfor at en for dem fremmed Magt skal blande sig ind i deres Huses indre Anliggender. Saaledes kunde det være, at, idet man gaar ind i den nye Retning, kunde den indeholde nogle af de Bøgemidler, som dog kunde hindre, at et altsort stort Kujoneri blev indført i selve Samfundet til at svække den enkelte selvstændige Mandes Virksomhed. Efterat jeg nu har omtalt denne Løselighed i Retningen i Tiden og betegnet den som Noget, der mere har tilhørt den ældre Tid — og jeg vil hertil føie: mere har været eiendommelig for Nordboen i Modsetning til Sydboen, — ser jeg i disse Fordringer paa en afmaalt Arbejdsdag, paa Tilsyn fra Statens Side med den enkelte Mandes Virksomhed, uden at tage Hensyn til det mere og mindre Gode i Civilisationens Udvikling, i denne Løselighed mere et Skillemærke mellem en ældre og en nyere Tid, Jeg vil, som sagt, ikke udtale mig om Valget;

jeg vil ikke her afgjøre, hvilket der er det Rigtige, men jeg har ansat mig for forpligtet til, da det er Noget, som jeg har fystet med gennem en Række af Aar, ikke at undlade at fremstille, hvilken Modsetning, der her finder Sted, og hvilken Leilighed der er givet i dette Forslag til at træde ind paa en Bane, som ganske vist er ny i vor Lovgivning.

Brix: Det ærede Medlem har høvet denne Sag op til høiere Regioner, hvortil jeg dog ikke tror, at der er nogen egentlig Anledning. Det ærede Medlem har gjort den Opdagelse, at der var to store Principer, som kæmpe med hinanden i Staternes Udvikling, en Centralisering, som søger at føre Alt ind under almindelige Bestemmelser, under Statens Kontrol, og det andet, der skulde bestaa i at hævde den individuelle Selvstændighed saa meget som muligt, og at vi nu staa paa Skilleveien mellem disse to Systemer. Jeg tror dog, at det er en komplet Misforstaaelse, hvori det ærede Medlem her bevæger sig. For det Første er nemlig den Modsetning slet ikke ny, det er en gammel Modsetning, og de fleste Medlemmer, som her ere tilstede, behøvede visstlig ikke at belæres herom, det er Noget, der finder Sted i ethvert Samfund, at disse to Tendenter ere og maa være tilstede. Det er netop Samfundets Opgave at forene dem paa rette Maade, at overlade den Enkelte saa frit Spillerum som muligt, men dog saaledes, at hans Frihed ikke hindrer Andres Frihed, at hans Ret ikke krænter Andes Ret. Dette er ogsaa hele det Spørgsmaal, der foreligger her, dette, om der i dette Forhold er Noget, hvorved den Enkeltes Ret kræntes, derved, at Frihed indrømmes Andre, og det er et ganske simpelt Spørgsmaal, som mange Gange har foreligget og mange Gange vil komme til at foreligge os, hvor den rette Grændse er mellem disse Forhold. Jeg tror derfor virkelig, at hele det ærede Medlems Betragtning hviler paa en Misforstaaelse og Misfjendelse. haade af de virkelige Forhold og specielt af dette Lovforslag.

Th. Nielsen: Det ærede Medlem for Københavns 1ste Valgkreds (Rimestad) tog mig meget ilde op, at jeg havde sagt, at dette Lovforslag er et Korrektiv til den frie Konkurrence System og en Slags Begrænsning deraf. For ham kom det endog til at tage sig saa stort ud, at jeg havde udtalt en Dabel over hele den frie Konkurrence. Det er nu ikke Tilfældet; men jeg kunde vel vide, at Mænd fra hans Side og det Parti, hvortil han hører, vilde ikke finde synderlig Behag i de Sætninger, jeg kom til at udtale om den frie Konkurrence; thi det er vitterligt nok, at det er en af deres Kæmpeste, om jeg maa bruge det Udtryk. Det ærede Medlem sagde med større Absolutthed, end han fremkom med overbevisende Grunde, at der var ikke Spor af Sam-